Ügyiratszám: ABI-1883-3/2011/P

[…]

részére

Tisztelt […]!

Ön beadványában egy folyamatban lévő büntetőeljárás kapcsán kérte állásfoglalásom arról, hogy a szakértői vélemények elkészítése során a kirendelt szakértő rendelkezésére bocsátott iratokat ki ismerheti meg, illetve azokat hogyan tárolják.

1. Több szakértő a büntetőeljárásban

A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) 100. § (1) bekezdése alapján a szakértő alkalmazása kirendeléssel történik. A szakértő kirendeléséről szóló határozatnak meg kell jelölnie a szakértői vizsgálat tárgyát és azokat a kérdéseket, amelyekre a szakértőnek választ kell adnia, a szakértő részére átadandó iratokat és tárgyakat, ha az átadás nem lehetséges, az iratok és a tárgyak megtekinthetésének helyét és idejét, a szakvélemény előterjesztésének határidejét.

Ön beadványában alapvetően azt kifogásolta, hogy a kirendelés csupán egy szakértő alkalmazását tartalmazta, ugyanakkor a kirendelt szakértő más, beadványa alapján sem a szakértői névjegyzékben, sem a kirendelésben nem szereplő személy számára átadta a szakértői vélemény alapjául szolgáló iratokat. Felhívom figyelmét arra, hogy több módon is megvalósulhat, hogy a kirendelésben szereplő szakértőn túl más is részt vesz a szakértői vélemény elkészítésében.

1.1. Ha a szakvélemény elkészítéséhez sürgős részvizsgálatra van szükség, e vizsgálat kirendelő határozat nélkül, az ügyész vagy a nyomozó hatóság szóbeli rendelkezése alapján is elvégezhető [Be. 100. § (2) bekezdés].

1.2. A Be. 101. § (1) bekezdése is lehetőséget biztosít más, a kirendelésben nem szereplő szakértő igénybevételére. Ekkor a kirendelés csak a szakértői csoport vezetőjét jelöli ki, és feljogosítja őt arra, hogy a többi szakértőt bevonja. Ebben az esetben azonban az igazságügyi szakértői tevékenységről szóló 2005. évi XLVII. törvény (a továbbiakban: Szaktv.) 13. § (1) bekezdése alapján a kirendelésnek tartalmaznia kell többek között a többi szakértő személyére vonatkozó tájékoztatást is.

1.3. Szakértői szervezetek

A bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság szakvélemény adására feljogosított *gazdasági társaságot*, *a szakértői intézményt*, vagy a külön jogszabályban meghatározott *állami szervet, intézményt, szervezetet*, illetve ha ez nem lehetséges, *eseti szakértőt* is kirendelhet szakértőként. Amennyiben szervezetet vagy szakértői testületet rendelnek ki, azok vezetője a kirendelő határozat kézbesítésétől számított nyolc napon belül tájékoztatja a kirendelőt az eljáró szakértő személyéről. Mind a kirendelésről, mind az eljáró szakértő személyéről szóló közlésről, a határozat keltétől, illetve a kézbesítéstől számított nyolc napon belül a kirendelő tájékoztatja a határozat, illetve a tájékoztatás tartalmáról a terheltet, a védőt, a sértettet, és – ha a szakértőt a bíróság rendelte ki – az ügyészt [Be. 102. § (1) bekezdés].

Amennyiben *szakértői testületet* rendelnek ki, az igazságügyi szakértői testületek szervezetéről és működéséről szóló 33/2007. (VI. 22.) IRM rendelet (a továbbiakban: IRM rendelet) 14. § (1) bekezdése alapján a szakértői testület nevében a szakértői véleményt a szakértői testület elnöke által kijelölt három tagból álló eseti bizottság adja. Indokolt esetben, különösen több szakterületet érintő kirendelés vagy megbízás, valamint az ügy megítélésének bonyolultsága esetén öt tagból álló eseti bizottság is kijelölhető.

1.4. Ha különleges szakértelem szükséges a szakértői vélemény kialakításához, akkor úgynevezett *bevont szakértőt* is igénybe vehet a testület. A bevont szakértő alkalmazásához azonban a megbízó hozzájárulása, avagy a kirendelő bíróság vagy más hatóság tájékoztatását követő kirendelése szükséges [IRM rendelet 15. § (1)-(2) bekezdés]. Az ülésen készített vagy rögzített, a szakértői testület döntésének megalapozását szolgáló adat nyilvánosságára a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban: Avtv.) 19/A. §-ának rendelkezései irányadóak.

Ön beadványában megemlíti, hogy a szakértői vélemény alapjául szolgáló iratok olyan személy számára is megismerhetővé váltak, aki nem szerepel a névjegyzékben. Ezzel kapcsolatban felhívom figyelmét arra, hogy az igazságügyi szakértői névjegyzékben nem szerepelnek az igazságügyi szakértői tevékenység folytatására külön jogszabályban feljogosított állami szervek, intézmények, szervezetek, illetve az igazságügyi szakértő hiányában kirendelhető természetes személyek vagy szervezetek, tehát azok, akik csak eseti jelleggel adhatnak szakvéleményt.

1.5. Szakkonzultáns

Tájékoztatom továbbá, hogy a Szaktv. lehetővé teszi, hogy a szakértő a szakértői vélemény elkészítéséhez a névjegyzékben nem szereplő személy segítségét (*szakkonzultáns*), a szakvélemény előkészítéséhez szakértőjelölt közreműködését, a technikai jellegű tevékenység elvégzésére segédszemélyzetet vegyen igénybe. A szakkonzultáns igénybe vételéhez, a szakértőnek be kell szereznie a kirendelő hatóság hozzájárulását.

A kivétel e szabály alól az, hogy ha a szakvélemény elkészítéséhez személy vizsgálatára, például pszichológus vagy szakorvos bevonására van szükség, és a kirendelő hatóság a kirendelő határozatban nem írja elő azt, hogy a konkrétan eljáró szakkonzultáns személyéről is dönteni kíván, akkor a szakkonzultáns igénybe vételéhez való hozzájárulást megadottnak kell tekinteni. Minden más esetben a Szaktv. 13. § (1) bekezdésének j) pontja alapján a kirendelésnek tartalmaznia kell a szakkonzultáns személyéhez történő hozzájárulás beszerzésének kötelezettségét.

1.6. Szakértőjelölt

A törvény ezen túlmenően szabályozza a *szakértőjelölt* eljárását is. A szakértőjelölt esetében az engedélyezés, a névjegyzék vezetése nem indokolható, mert a szakértőjelölt önálló tevékenységet a törvény értelmében nem végezhet, ezért a törvény bevezette a szakértőjelölti igazolványt, amely a szakértőjelölt azonosítására szolgáló adatokat tartalmazza. Az igazolvány kiadásának célja, hogy a szakértőjelölt az ügyfelek és a hatóságok, bíróságok előtt is igazolni tudja a szakértői működését, eljárásának, jelenlétének jogalapját. Az igazolvány azonban nem feltétele a szakértőjelölti minőségnek [Szaktv. 30. § (1)-(3) bekezdés].

Minden esetben, amikor nem csupán a kirendelésben szereplő szakértő vesz részt a szakértői vélemény elkészítésében, a szakértőt, illetve a közreműködőket is a Szaktv. 12. § (1) bekezdése alapján a tevékenységük során tudomásukra jutott tényekre és adatokra nézve titoktartási kötelezettség terheli, az ügyre vonatkozó tényekről és adatokról csak az ügyben eljáró hatóság, továbbá törvényben meghatározott szerv (személy) részére nyújthatnak tájékoztatást.

2. A szakértők titoktartási kötelezettsége és irat-megismerési jog a büntetőeljárásban

Tekintettel arra, hogy beadványa nem tartalmazza, hogy milyen szakértői területre vonatkozott a kirendelés, továbbá az sem derül ki, hogy szakértőt, gazdasági társaságot, szakértői testületet, avagy szakértői intézményt rendeltek a szakértői vélemény elkészítésére, tájékoztatom, hogy minden esetben a szakértőkre vonatkozó jogszabályokat kell alkalmazni, akár szerepel a szakértői névjegyzékben, akár nem a szakértői vélemény elkészítője, amely többek között előfordulhat a Szaktv. 27. § (4) bekezdése szerinti esetben is. Így a titoktartási kötelezettség, továbbá az Avtv. rendelkezései is kötelezik a vélemény elkészítőjét.

Más személyek részére a szakértő csak abban az esetben továbbíthatja a szakértői véleményt, illetve az annak alapjául szolgáló okiratokat, ha az adattovábbítást törvény rendeli el (pl. bíróság, az ügyben eljáró más szakértő részére), vagy ahhoz az érintett (minden olyan érintett, akinek személyes adata a dokumentumokban megtalálható) hozzájárul.

Tájékoztatom, hogy a fentieken túl az eljárás során keletkezett iratról – ideértve a bíróság, az ügyész és a nyomozó hatóság által beszerzett, illetőleg a büntetőeljárásban részt vevő személyek által benyújtott, valamint csatolt iratot is – az a bíróság, ügyész, illetőleg nyomozó hatóság, amely előtt az eljárás folyamatban van, a büntetőeljárásban részt vevő személyek kérelmére a Be. 70/B. § (2)-(7) bekezdései szerint legkésőbb a kérelem előterjesztésétől számított nyolc napon belül másolatot ad ki.

A bírósági eljárásban a vádlott, a védő, a fiatalkorú törvényes képviselője, a sértett, a magánvádló, a pótmagánvádló, a magánfél és a felsoroltak képviselője részére – ha e törvény eltérően nem rendelkezik – a másolat kiadása csak a 60. § (1) bekezdésére figyelemmel korlátozható [Be.70/B. § (1) és (6) bekezdése].

A Be. 60. § (1) bekezdése értelmében az eljárási cselekmények végzésekor az emberi méltóságot, az érintettek személyiségi jogait és a kegyeleti jogot tiszteletben kell tartani, és biztosítani kell, hogy a magánéletre vonatkozó adatok szükségtelenül ne kerüljenek nyilvánosságra.

Az irat-betekintési jog az eljárásban részt nem vevő személyek számára nem tekinthető abszolút jogosultságnak. Az iratok teljes, illetve részleges megtekintése alanyi jogosultsága a terheltnek [Be. 43. § (2) bekezdés b) pont], a védőnek [Be. 50. § (3) bekezdés], a sértettnek [Be. 51. § (2) bekezdés a) pont], a sértett örököseként fellépő magánfélnek [Be. 54. § (6) bekezdés]. A magánvádló, a pótmagánvádló, a magánfél és nevezettek képviselőnek irat-betekintési joga a sértetti jogosultsággal azonos terjedelmű.

A fenti körön kívül az egyéb érdekeltek [Be. 55. §], a segítők [Be. 59. §] és azon személyek részére, akiknek az eljárás lefolytatásához, illetve annak eredményéhez igazolt jogi érdeke fűződik, a vádirat benyújtásáig az ügyész, azt követően a bíróság elnöke engedélyezi az iratok megtekintését és a felvilágosítás megadását.

3. Tájékoztatáshoz való jog

Az Avtv. 11-12. §-ai az érintett alapvető és legfontosabb információs jogaként jelölik meg a tájékoztatáshoz való jogot, amely szerint az érintett tájékoztatást kérhet személyes adatai kezeléséről. Az érintett kérelmére az adatkezelő tájékoztatást ad az általa kezelt, illetőleg az általa megbízott feldolgozó által feldolgozott adatairól, az adatkezelés céljáról, jogalapjáról, időtartamáról, az adatfeldolgozó nevéről, címéről (székhelyéről) és az adatkezeléssel összefüggő tevékenységéről, továbbá arról, hogy kik és milyen célból kapják vagy kapták meg az adatokat. Az adattovábbításra vonatkozó nyilvántartás – és ennek alapján a tájékoztatási kötelezettség – időtartamát az adatkezelést szabályozó jogszabály korlátozhatja. A korlátozás időtartama személyes adatok esetében öt évnél, különleges adatok esetében pedig húsz évnél rövidebb nem lehet. Az adatkezelő köteles a kérelem benyújtásától számított legrövidebb idő alatt, legfeljebb azonban 30 napon belül írásban, közérthető formában megadni a tájékoztatást. Ezen tájékoztatás ingyenes, ha a tájékoztatást kérő a folyó évben azonos területre vonatkozó tájékoztatási kérelmet az adatkezelőhöz még nem nyújtott be. Egyéb esetekben költségtérítés állapítható meg. A már megfizetett költségtérítést vissza kell téríteni, ha az adatokat jogellenesen kezelték, vagy a tájékoztatás kérése helyesbítéshez vezetett [Avtv. 12. § (1)-(3) bekezdés].

Az Avtv. 13. § (1) bekezdése alapján az érintett tájékoztatását az adatkezelő csak akkor tagadhatja meg, ha azt a 16. §-ban meghatározott esetekben a törvény lehetővé teszi, és a (2) bekezdés alapján az adatkezelő köteles az érintettel a felvilágosítás megtagadásának indokát közölni.

Az Avtv. 16. §-a szerint a tájékoztatáshoz való jogot törvény korlátozhatja az állam külső és belső biztonsága, így a honvédelem, a nemzetbiztonság, a bűnmegelőzés vagy a bűnüldözés érdekében, továbbá állami vagy önkormányzati gazdasági vagy pénzügyi érdekből, illetve az Európai Unió jelentős gazdasági vagy pénzügyi érdekéből, valamint a foglalkozások gyakorlásával összefüggő fegyelmi és etikai vétségek, a munkajogi és munkavédelmi kötelezettségszegések megelőzése és feltárása céljából – beleértve minden esetben az ellenőrzést és a felügyeletet is –, továbbá az érintett vagy mások jogainak védelme érdekében.

Ebből következően a személyére vonatkozó (teljes) szakértői vélemény megismerésétől az érintett – a törvényben szigorúan meghatározott kivételektől eltekintve – nem zárható el, számára a betekintéshez való jogot, illetve – költségtérítés ellenében – a másolat készítésének jogát a szakértőnek vagy szakértői intézetnek adatkezelőként biztosítania kell, így Ön megismerheti azt is, hogy kinek, mely Önre vonatkozó iratokat továbbították.

Amennyiben Ön úgy véli, hogy a szakértői vélemény elkészítése során, az annak alapjául szolgáló adatokat a kirendelt igazságügyi szakértő, gazdasági társaság, szakértői intézmény vagy testület más számára is megismerhetővé tette, törvényi felhatalmazás vagy az érintettek hozzájárulása nélkül, tájékoztatom Önt, hogy etikai eljárást kezdeményezhet a területi igazságügyi szakértői kamaránál [Avtv. 8. § (1) bekezdés és az igazságügyi szakértői kamaráról szóló 1995. évi CXIV. törvény 31. §].

Budapest, 2011. október 25.

Üdvözlettel:

Dr. Jóri András